

Pl. Szász Z. Ady politikai verseit becsüli a legtöbbre, amelyeket a többiek értéktelennek mondanak. Ha az ember kissé indiskrétebben szembesítené egymással ezeket a nyilatkozatokat, nemcsak zűrzavar, hanem szívderítően sok humor is kerülné ki belőle. Nagyon csodálkoznom kellett, hogy a legnagyobb Ady-tisztelők is, mint pl. Babits, belenyugodnak abba, hogy Adynak csak 30—40 nagy verse legyen. „Hány költőjéről a világirodalomnak lehet többet elmondani“, — kiált fel Babits kenetteljesen emelt hangon, — amelyből mintha valami örömrézkés is kipendülne, hogy a tőle kitüntetően „szegény halott barátjának“ nevezett Adynak mégis van 30—40 időtálló költeménye. Egy szóval minden Ady-kötetre jut három biztos nagy vers s némi engedménnyel: négy. Matematikailag — ime — meg lehet könnyen oldani a 30—40 nagy vers kérdését, de szabad szerényen megkérdezni: „Írástudó bácsik, vajjon némi kis megerőltetéssel külön-külön a *Vér és Arany*-ban, a *Szeretném, ha szeretnék*-ben vagy akár *A halottak élén*-ben nem lehetne-e vagy 40—40 nagy verset összegereblyézni?“

Ha már itt, csak nagyjából is, rostálgattam az Ady-ankétre beküldött s az ezekhez fűződött egyéb nyilatkozatokat, nem hagyhatom említés nélkül Dutka Ákos nemeshangú, igazlelkű cikkét. Számára Ady ma is meghatódott tisztelet tárgya, mint régesrégén volt. És meg kell említenem Ady muzsikusának, Reinitz Bélának Ady-vers-üzenetét is, amely ebbe a sivár Ady-vita-tömkelegbe olyan aktuálisan világít bele, mintha maga Ady küldte volna le valami égi hazából: „Otthon bolondját járja a világ, Majmos, zavaros, perces hittelen, Nagy, súlyos álmok kiterítve lenn, Fenn zűrös, olcsó kis komédiák . . . Most perc-emberkéék dáridója tart, De építésre készen a kövünk, Nagyot végezni mégis mi jövőnk, Nagyot és szépet, emberit s magyart . . . Ez a ricsaj majd dallá símul át, Addig halottan avagy éberen Pihenjen a szent láz s az értelem, Míg eltűnnek a mai fiugrák. Magyar lesznek majd, hogyha akarom, Ha nem csutáké lesz itt a világ S fölcsap minden szent s igazi láng, Rejtekből avagy ravatalon“.

Egészen véve mégse volt felesleges és tanulság nélkül való ez az Ady-ankét. Mondtuk, hogy az Ady-probléma még megoldandó részleteihez semmiel sem járult hozzá, Ady figuráján egy fikarcnyit sem változtatott, de ki lehetett érezni még a Kosztolányi cikkéből s a Kosztolányi-féle hozzászólásokból is, mennyire eleven hatalom Ady a lelkekben. Azt, hogy milyen nagy egy művész, zseni-e, nem-e, úgyse döntheti el se egy, se két, se húsz író-társ vagy esztétikus. Ez az értékelés soha sem és egy zseninél sem az egyes ember dolga, hanem a közösségé, a köztudaté, amely bizonyos idő elteltével mindig biztos mértékű és egy-ítéletű eredője millió és millió egyesek bármiféle véleményének is. Ez a köztudat pedig már eddig is kimondta az utolsó szót Ady Endre költészetéről.

Bp., 1929. szept. 13.

Földessy Gyula.

ASSZONY A KAROSSZÉKBEN.

Szerzőt Elisabeth Barrett Browninghoz szokták hasonlítani, élet-körülményeik hasonlósága miatt: mindakettő egy nagy költő-házaspár nem méltatlan női tagja; de a hasonlatosság több, mint életrajzi. Török Sophieban is van valami nagy angol elődjének feltétlen őszinteségéből, hogy úgy mondjuk, költői megbízhatóságából. Az asszony-költők talán általában inkább azonosak a

verseikkel, mint a férfiak; talán hibájuk is ez; amikor túloznak, nem a kifejezést túlozzák, hanem önmagukat. Ami különösen megfogja az olvasót ezekben a versekben, *egységes stílusuk*; úgy olvasódnak eleitől végig, mintha történet volnának, a belső élet logikával és szükségszerűséggel teljes története:

Közeli csillagok ingerlik
szemem, lomha hegyek feküsznek rám és
eltorlasztják lihegő ajkam elől
a friss levegőt.
Oh elátkozott szellem vagyok én!
Szenvedő szellem, szűk kancsóba
zárva, szűk kancsóba zárva mély
tó fenekén! Ki ment meg
engem? Ki nyitja meg börtönöm
robbanó födelét? Oh ha kinyílna!
ha kiszabadulhatnék fáklás hajam
süvöltő oszlopán! Terjedt tudómba
egyetlen korttyal innám föl a tágas
levegő-tengert, s roppant tagjaim
kinyújtva: mint rengeteg felhőtömb
lebegnék néma világok fölött.
Míg Isten áldott tenyerét elérve
szétömlenék a Végtelenben . . .

Török Sophie lírája a *nyugalanság* költészete. A nyugalanság minden hangja megszólal verseiben: egyéni nyugalanságtól az asszony-élet belső és szükségképen való nyugalanságán át a természet örök-mozgó idegességéig és a transzcendens elvágódás magára-eszméléséig, az istenes nyugalanságig, mely régi századok embereit Szentföldre és menyországba hajtotta.

(Páris.)

Szerb Antal.

MATA HARI.

Egy holland tengerésztiszt többévi jávaszigeti tartózkodása után közvetlenül a háború kitörésekor visszatér hazájába, és emlékül egy benszülött lányt hoz magával, akit már hazautazásukkor a hajón megvesz tőle egy gazdag amerikai zsidó. Mikor a hajó Marseilleben kiköt, a lány egy kis kikötői korcsmába szökik, táncol az afrikai légiók ott tanyázó katonáinak, azok közül egy elviszi Párisba és eladja a *Folies Bergère*-nek, és megkezdődik a Mata Hari párisi táncosnő élete. Egy öreg francia tábornok beleszeret, miatta egy kicsit — de csak nagyon kicsit — kompromittálja magát, ezt a politikai ellenségei felhasználják, és egy súlyos hazaárulási gyanúba keverik Mata Harit, hogy rajta keresztül a tábornokot lehetetlenné tegyék. Ez nagyszerűen sikerül is, Mata Harira rábizonyítják a hazaárulás vétségét, halálra ítélik, de teljesítik az utolsó kívánságát: holttestét egy repülőgépre teszik és elindítják kelet felé. Mindazok, akiknek oly jól sikerült a Mata Hari, illetve a tábornok elleni intrikálás, vagy öngyilkosok lesznek, vagy megbolondulnak, egyszóval végeredményben mégis győz az erény . . . (A kecske is jóllakott és a káposzta is megmaradt.)

Eddig a mese. Szerepel még egy gazdag svájci szülőtől származó lány, aki egy francia tiszthez megy férjhez a regény olvasása alatt, a férje notórius